

Lausunto

16.3.2026

VN/35827/2024
VN/35827/2024-STM-38Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle – Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta (HE 174/2025 vp)

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettua lakia ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua lakia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumiseen liittyvää lainsäädäntöä on kehitetty viime vuosina voimakkaasti, ja tämä esitys on osa valmiuden ja varautumisen lainsäädännön kehittämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alalla.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin lisättäisiin uusi säännös, jolla rajoitettaisiin lain soveltamista kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvään säännellyn terveydenhuollon ammatin harjoittamiseen. Esityksellä mahdollistettaisiin terveydenhuollon ammattilaisten työskentely Suomessa humanitaarisen avun tehtävissä ilman toimivaltaisen viranomaisen lupa- ja rekisteröintivaatimuksia. Kansainväliseen apuun liittyvä ammatinharjoittaminen ei myöskään olisi kansallisen valvontaviranomaisen valvonnan piirissä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi eräitä säädösteknisluonteisia muutoksia.

Taustaa

Suomen ja Euroopan turvallisuussympäristö on heikentynyt perustavanlaatuisesti ja pitkäaikaisesti Venäjän hyökättyä Ukraina. Venäjä on aggressiivisilla ja kansainvälisen oikeuden vastaisilla sotatoimillaan horjuttanut kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää ja vaarantanut rauhan ja vakauden euroatlanttisella alueella. Laajamittainen ja pitkäkestoinen sodankäynti on palannut Eurooppaan. Sodan laajenemisen riskiä ei voida sulkea pois.

Osana pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen uudistamista kehitetään sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista vastata kansainvälisiin, kansallisiin ja alueellisiin riskeihin normaali- ja poikkeusoloissa. Osana valmiutta ja varautumista luodaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon lainsäädäntö ja toimintamallit kansainvälisen avun vastaanoton ja antamisen mahdollistamiseksi. Tämä edellyttää

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

kansainvälisen avun vastaanottamisen huomioimista myös terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevassa sääntelyssä. Esityksellä vastataan osaltaan hallitusohjelman mukaiseen toimenpiteeseen helpottamalla kansainvälisen avun vastaanottamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädäntö uudistetaan kokonaisuudessaan Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti osana Hyvän työn ohjelmaa (STM100:00/2023). Uudistus toteutetaan kahdessa vaiheessa. Uudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen on valittu säädöshankkeet, joilla voidaan tehokkaasti toteuttaa hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä. Kansainvälisen avun vastaanottamisen mahdollistaminen kuuluu uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa toteutettaviin säädöshankkeisiin.

Hallitusohjelman mukaisen valtion aluehallintouudistuksen yhteydessä perustettu Lupa- ja valvontavirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2026. Esityksellä ehdotetaan tehtäväksi uudistuksesta johtuvat välttämättömät tekniset muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölakeihin.

Valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 30.6.–25.8.2025. Esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM164:00/2024>.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on tehdä välttämättömät muutokset terveydenhuollon ammattihenkilölakiin, jotta kansainväliseen apuun osallistuvat terveydenhuollon ammattilaiset voisivat harjoittaa terveydenhuollon säänneltyä ammattia Suomessa poikkeusoloissa ja erilaisissa normaaliolojen häiriötilanteissa. Esityksellä parannettaisiin hallitusohjelman mukaisesti Suomen mahdollisuuksia vastaanottaa kansainvälistä apua tehokkaasti ja nopeasti.

Poikkeusolot tai normaaliolojen häiriötilanteet voivat liittyä esimerkiksi sotilaallisiin konflikteihin, terrorismiin, luonnonkatastrofeihin tai suuronnettomuuksiin. Näissä tilanteissa on kasvanut tarve terveydenhuollon henkilöstölle, jotta voidaan sekä turvata riittävät terveyspalvelut että vastata kriisitilanteesta aiheutuvaan terveydenhuollon tarpeeseen nopeasti ja tehokkaasti. Kansainväliseen apuun osallistuvien terveydenhuollon ammattilaisten toiminnan mahdollistaminen Suomessa on tarpeen, jotta voidaan suojata ihmisiä hengen ja terveyden vakavalta vaarantumiselta.

Lisäksi esityksen tavoitteena on tehdä ammattihenkilölainsäädännön ensimmäisen vaiheen tekniset muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölakeihin.

Keskeiset ehdotukset

Esityksellä esitetään lisättäväksi terveydenhuollon ammattihenkilölakiin uusi 3 c §, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi henkilöön, joka harjoittaa Suomessa säänneltyä terveydenhuollon ammattia osana kansainvälistä apua, jota on pyydetty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain 2, 4 tai 5 §:n mukaisesti. Soveltamisalarajoituksella mahdollistettaisiin kansainväliseen avun vastaanottamiseen liittyvä säännellyn terveydenhuollon ammatin harjoittaminen Suomessa.

Säännöstä hyödynnettäisiin tilanteissa, joissa valtioneuvosto, tasavallan presidentti tai asianomainen ministeriö on päättänyt pyytää kansainvälistä apua Euroopan unionin jäsenvaltioilta, muilta liittolaisilta, kahdenvälisiin sopimuksiin perustuen tai kansainvälisiltä järjestöiltä kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain nojalla.

Terveydenhuollon ammattihenkilölakia ei sovellettaisi silloin, kun kansainväliseen apuun osallistuva terveydenhuollon ammattilainen harjoittaa Suomessa säänneltyä terveydenhuollon ammattia kansainvälisen avun pyytämistä koskevan päätöksen perusteella. Avunpyyntöä koskevan päätöksen perusteella Suomeen lähetetty henkilö voisi harjoittaa säänneltyä terveydenhuollon ammattia ilman toimivaltaisen viranomaisen myöntämää ammatinharjoittamisoikeutta. Häntä ei myöskään koskisi terveydenhuollon ammattihenkilölaissa säädetyt ammattihenkilön oikeudet ja velvollisuudet eikä häneen kohdistettaisi terveydenhuollon ammattihenkilölain mukaisia valvontatoimia.

Soveltamisalarajaus olisi sidottu kansainvälisestä avusta tehtyyn päätökseen ja siinä määriteltyyn avun laatuun, laajuuteen ja keston. Mikäli terveydenhuollon ammattilainen haluaisi harjoittaa Suomessa säänneltyä terveydenhuollon ammattia päätöksessä määriteltyä apua laajemmin, sovellettaisiin häneen terveydenhuollon ammattihenkilölain säännöksiä.

Lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilölakiin ja sosiaalihuollon ammattihenkilölakiin tehtäisiin valtion aluehallintouudistuksesta johtuvat välttämättömät tekniset muutokset, joilla lait päivitetäisiin vastaamaan uudistettua valtion aluehallintoa. Samassa yhteydessä säännösten kieliasu muutettaisiin vastaamaan nykyistä lainkirjoitustapaa.

Samassa yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuollon ammattihenkilölain 23 b §:ssä säädettyä asetuk-
senantovaltuutta. Asetuksenantovaltuuden täsmentämisellä yhdenmukaistettaisiin lain lääkkeen määräämistä kos-
kevia asetuksenantovaltuussäännöksiä ja varmistettaisiin, että uusien asetusten antaminen ja asetusten muuttami-
nen on mahdollista säädettyjen valtuuksien nojalla. Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa on tarkoitus hallitusoh-
jelman mukaisesti mahdollistaa lääkkeenmääräämiskoulutettujen sairaanhoitajien rajattu lääkkeenmäärääminen
etä- ja puhelinvastaanoitoilla, mikä toteutettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Vaikutukset

Ehdotettu muutos turvaisi ihmisten oikeutta elämään ja terveyteen tilanteessa, jossa paikallisen terveydenhuollon
toimintakyky on uhattuna.

Esityksellä poiketaan potilasturvallisuutta varmistavasta ammattihenkilösääntelystä, mutta sen ei arvioida heikentä-
vän potilasturvallisuutta. Säännös tulisi sovellettavaksi vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa. Kansainväliseen
apuun turvautumista vaativa kriisitilanne on niin merkittävä uhka ihmisten hengelle ja terveydelle, että poikkeami-
nen terveydenhuollon ammattihenkilölain vaatimuksista esimerkiksi koulutuksen ja kielitaidon osalta muodostaisivat
huomattavasti pienemmän riskin kuin kansainvälisen avun viivästyminen tai estyminen. Humanitaarinen apu on
organisoitua ja ammattimaista, ja lähtökohtaisesti voidaan luottaa siihen, että apua antavilla henkilöillä on riittävä
koulutus ja valmiudet suorittamiinsa tehtäviin.

Kansainvälistä apua tarvitaan tilanteeseen, jossa terveydenhuollon toiminta poikkeaa normaalista vakavan häiriöti-
lanteen tai poikkeusolojen johdosta. Kansainväliseen apuun osallistuvat terveydenhuollon ammattilaiset sijoitetta-
isiin hyvinvointialueiden rakenteisiin, mikä vaatii hyvinvointialueilta Suomeen saapuvien ammattilaisten ohjausta,
tukemista ja sellaisia henkilöstöjärjestelyitä, joilla potilaiden lakisääteiset oikeudet toteutuvat. Apua antavien am-
mattilaisten tehtävät tulisi suunnitella niin, että he pystyvät toimimaan suomalaisten ammattihenkilöiden apuna.

Kriisitilanteen luonteesta johtuen olosuhteet ovat kuitenkin ennakoimattomia ja voivat muuttua nopeasti, joten toi-
mintaa ei ole mahdollista kaikkien yksityiskohtien osalta etukäteen suunnitella. Henkilöstön vastaanottaminen hy-
vinvointialueille voi edellyttää esimerkiksi kansallisen tai paikallisen tason sopimuksia avun lähettäjän ja vastaanot-
tajan välille. Sosiaali- ja terveysministeriö olisi tilanteissa keskeisessä roolissa ohjaamassa myös mahdollisia sopi-
muksellisia tarpeita.

Lakimies

Paula Vuorenpää